

درآمدی بر معناشناسی عربی

• دکتر علی طاهرسی (عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهمان)

• ناصر قره خانی (دانشیار علمی)

چاپ اول

۱۳۹۳

سرشناسه : طاهری، علی، ۱۳۴۴ -

عنوان قراردادی : علم الدلاله بین النظریه والتطبیق. فارسی برگزیده
عنوان و نام پدیدآورنده: درآمدی بر معناشناسی عربی / علی طاهری، ناصر قره‌خانی..
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات؛ همدان: دانشگاه آزاد اسلامی
(همدان)، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۲۳۱ ص.: مصور

شابک: 978-964-10-1697-7

یادداشت: بخشی از کتاب حاضر ترجمه بخش اول کتاب "علم الدلاله بالنظریه و التطبيق" تألیف
حمدی بختی عمران است.

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۲۱ - ۲۳۱.

موضوع: زبان عربی -- معنی‌شناسی.

شناسه افزوده: عمران، حمدی بختی

شناسه افزوده: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات.

شناسه افزوده: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد همدان

رده کنگره: ۱۳۹۲ ۲۴ط / ۶۱۸۲ PJ

رده بندی دیویی: ۴۹۲/۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۹۳۳۰۰

درآمدی بر معناشناسی عربی

پژوهش و تألیف : علی طاهری، ناصر قره‌خانی

ناظر چاپ: ساسان مرشدزادگان

چاپ اول: ۱۳۹۲

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: تندیس

شابک: 978-964-10-1697-7

حق چاپ برای دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان محفوظ است

نشانی: همدان، شهر : مدنی، بلوار امام خمینی، بلوار پروفیسور موسیوند، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

تلفن: ۰۸۱۱ - ۴۴۹۴۰۰۱-۹

فهرست مطالب

صفحه

موضوع

۱۱	پیشگفتار مترجمان
۱۳	مقدمه‌ی مترجمان
۱۷	مقدمه‌ی مؤلف
	بخش اول (مطالعات نظری)
۲۱	پیشگفتار
۲۱	تعریف علم دلالت یا معناشناسی
۲۱	نام‌های علم دلالت یا معناشناسی
۲۲	موضوع علم دلالت یا معناشناسی
۲۳	تاریخ علم معناشناسی
۲۳	فلاسفهی یونان
۲۴	هندی‌ها
۲۵	زبان‌شناسان عرب
۳۰	علمای اصول فقه
۳۴	علمای بلاغت
۳۴	معناشناسان جدید
۴۱	فصل اول (واحد معنایی و انواع آن)
۴۳	انواع دلالت
۴۳	دلالت آوایی
۶۰	دلالت صرفی

۷۲.....	دلالت نحوی.....
۷۷.....	دلالت واژگانی.....
۸۳.....	فصل دوم (تغییر معنایی و اسباب و عوارض آن).....
۸۴.....	دلایل تغییر معنا.....
۸۵.....	کاربرد.....
۸۵.....	برداشت نادرست.....
۸۷.....	فرسودگی واژگان.....
۸۹.....	ابندال.....
۹۲.....	عناصر و انگیزه‌های نیاز.....
۹۲.....	تحولات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی.....
۹۴.....	وام‌گیری به دلیل نیاز.....
۹۵.....	وام‌گیری به سبب خوشایندی و شیفتگی.....
۹۶.....	آیا همه‌ی واژه‌ها قابل وام‌گیری است؟.....
۹۷.....	عوارض تحول معنایی.....
۹۷.....	تنزل معنایی.....
۹۹.....	ارتقای معنایی.....
۱۰۰.....	محدود شدن یا تخصیص معنا.....
۱۰۰.....	تعمیم معنایی.....
۱۰۲.....	تغییر معنا به مفاهیمی متضاد یا متفاوت.....
۱۰۲.....	انتقال معنایی.....

دلائل انتقال معنا نزد زبان شناسان جدید.....	۱۰۵
فصل سوم: تعدد معنا.....	۱۰۷
ترادف.....	۱۰۸
نظر زبان شناس پیشین در باب ترادف.....	۱۱۰
دیدگاه زبان شناسان جدید در خصوص ترادف.....	۱۱۷
دیدگاه زبان شناسان غرب درباره‌ی ترادف.....	۱۲۲
دلائل کثرت ترادف در عربی فصیح.....	۱۲۵
شرایط ترادف از نظر زبان شناسان جدید.....	۱۲۹
فواید ترادف.....	۱۳۰
مشترک لفظی.....	۱۳۲
آثار متقدمان در باب مشترک لفظی.....	۱۳۸
دیدگاه زبان شناسان قدیم عربی در باب مشترک لفظی.....	۱۴۱
دیدگاه زبان شناسان جدید عربی در باب مشترک لفظی.....	۱۴۲
دیدگاه زبان شناسان غرب درباره‌ی مشترک لفظی.....	۱۴۶
عوامل پیدایش مشترک لفظی.....	۱۵۱
تضاد.....	۱۵۵
نمونه‌های تضاد در عربی.....	۱۵۷
تالیفات قدما در باب تضاد.....	۱۵۸
دیدگاه زبان شناسان قدیم عربی در باب تضاد.....	۱۵۹
دیدگاه زبان شناسان معاصر در باب تضاد.....	۱۶۰
دیدگاه زبان شناسان غربی در باب تضاد.....	۱۶۳

موضع‌گیری شعوبیه در برابر زبان عربی در خصوص مسأله‌ی «تضاد».....	۱۶۴
عوامل پیدایش تضاد.....	۱۶۷
کاربرد حجازی.....	۱۶۷
اختلاف لهجه‌ها.....	۱۶۸
ابهام در معنای اصلی و کلی کلمه.....	۱۶۹
تحول واژگانی.....	۱۷۰
خوش بینی (تفاؤل) و بدبینی (تشاؤم).....	۱۷۱
تهکّم و تمسخر.....	۱۷۲
فصل چهارم: (روش‌های بررسی معنا).....	۱۷۵
روش عقلی و روان‌شناختی.....	۱۷۵
روش رفتارگرایی.....	۱۸۰
چگونگی تحقق رخداد کلامی.....	۱۸۳
روش جامعه‌شناختی.....	۱۸۵
مکتب سوئیسی - فرانسوی «دوسوسور».....	۱۸۵
مکتب جامعه‌شناسی انگلیسی.....	۱۸۹
زبان‌شناسان جدید و مسأله‌ی «سیاق».....	۱۹۳
پیشینیان و «سیاق».....	۱۹۵
علمای بلاغت و سیاق.....	۲۰۰
مفسران و سیاق.....	۲۰۲
علمای اصول و سیاق.....	۲۰۵

۲۰۸	وورث و مالدینوفسکی
۲۰۹	نقدهایی بر نظریه‌ی سیاق
۲۱۱	ویژگی‌های روش مبتنی بر سیاق
۲۱۲	نظریه‌ی حوزه معنایی
۲۱۶	فرهنگ‌های موضوعی در زبان عربی و نظریه‌ی حوزه معنایی
۲۱۷	توضیحاتی مختصر در باب فرهنگ‌های موضوعی
۲۱۹	ویژگی‌های نظریه حوزه‌های معنایی
۲۲۳	منابع و مآخذ

پیشگفتار

زبان پیچیده‌ترین ابزار ارتباطی میان افراد بشر و جوامع انسانی است و آن مجموعه‌ای از علائم و نمادها است که انسان به وسیله‌ی آن مقاصد و اغراض خویش را به دیگران می‌رساند و زبان شناسی متکفل پژوهش‌های مربوط به آن است.

بخشی از دانش زبان شناسی که به بررسی معنا می‌پردازد و هدف غایی آن تحقیقات آواشناسی، صرفی و نحوی است که تئوری معنا را مورد بررسی قرار می‌دهد، علم دلالت یا معناشناسی نام دارد. مطالعات معناشناسی سابقه‌ای دیرینه داشته و اندیشمندان و زبان شناسان مسلمان نیز به جهت ارتباط تنگاتنگ این دانش با سایر علوم از دیرباز بدان توجه نموده و از قرن سوم به بعد آثار ارزشمندی خلق نمودند. در دوره‌های معاصر نیز همپای رشد سریع و روز افزون زبان شناسی تالیفات گرانسنگی در این حوزه به زبان عربی تدوین گردید که با وجه به پیشینه و پیوستگی زبان و ادبیات فارسی با زبان و ادبیات عربی و گسترش رشته‌های زبان و ادبیات عربی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشورمان در دهه‌های اخیر، لزوم توجه به این رشته از دانش بشری را بیش از پیش ضروری می‌نماید. لذا در کنار اهتمام به تألیف کتبی در باب معناشناسی عربی، ترجمه این آثار نیز می‌تواند زمینه‌ی آشنایی علاقه‌مندان به این موضوع را در میان گویشوران زبان فارسی فراهم نماید.

از این رو ترجمه کتاب «علم الدلالة» دکتر حمدی بخیت عمران را که در این حوزه با سبکی نو نگارش یافته و به نقد و بررسی دیدگاه‌های معناشناسان متقدم و متأخر نیز پرداخته است و تا حد زیادی سرفصل دروس مرتبط با فقه اللغة و زبان شناسی رشته‌های زبان و ادبیات عربی، فارسی و انگلیسی را پوشش می‌دهد و در مواردی نیز در کنار منابع اصلی می‌تواند یاریگر دانشجویان رشته‌های زبان و زبان شناسی باشد تقدیم می‌داریم.

من الله التوفيق و عليه التكلان

مترجمان

www.ketab.ir